

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2013. szeptember 12.*

„A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló Római Egyezmény —
Munkaszerződés — 6. cikk, (2) bekezdés — Jogválasztás hiányában alkalmazandó jog —
A munkavállaló »szokásos munkavégzési helye« országának joga — A valamely más tagállammal
szorosabb kapcsolatban álló szerződés”

A C-64/12. sz. ügyben,

a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által történő értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyv alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia) a Bírósághoz 2012. február 8-án érkezett, 2012. február 3-i határozatával terjesztett elő az előtte

a „Firma Anton Schlecker” cégnév alatt eljáró **Anton Schlecker**,

és

Melitta Josefa Boedeker között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (előadó) és C. G. Fernlund bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- M. J. Boedeker képviseletében R. de Lange advocaat,
- a holland kormány képviseletében C. Wissels, meghatalmazotti minőségben,
- az osztrák kormány képviseletében A. Posch, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében M. Wilderspin és R. Troosters, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2013. április 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: holland.

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény (HL 1980. L 266., 1. o.; magyar nyelvi változat: HL 2005. C 169., 10. o.; a továbbiakban: Római Egyezmény) 6. cikke (2) bekezdésének értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a Firma Anton Schlecker – ehingeni (Németország) székhelyű egyéni cég – (a továbbiakban: Schlecker) kereskedelmi név alatt eljáró A. Schlecker és a Hollandiában dolgozó M.J. Boedeker (lakóhelye: Mülheim an der Ruhr, Németország) között a munkáltató által a munkavégzés helye és ezzel összefüggésben a munkaszerződésre irányadó jog egyoldalú módosítása tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

A Római Egyezmény

- 3 A Római Egyezmény 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A szerződésre a felek által választott jog az irányadó. A jogválasztásnak kifejezettnak kell lennie, vagy annak a szerződés rendelkezéseiből, illetve az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapíthatónak kell lennie. Választásukkal a felek a szerződés egészére vagy annak csak egy részére alkalmazandó jogot határozhatják meg.”

- 4 Ezen egyezmény „Egyéni munkaszerződések” című 6. cikke előírja:

„(1) A 3. cikk rendelkezései ellenére, munkaszerződés esetében a felek jogválasztása nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfosztják az azon jog kötelező szabályai által biztosított védelemtől, amely jogválasztás hiányában a (2) bekezdés alapján alkalmazandó lenne.

(2) A 4. cikk rendelkezéseitől eltérve, a 3. cikk szerinti jogválasztás hiányában a munkaszerződésre az alábbiak az irányadóak:

- a) azon ország joga, ahol a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, még ha ideiglenesen egy másik országban is foglalkoztatják,

vagy

- b) ha a munkavállaló munkáját rendszerint nem egy és ugyanazon országban végzi, úgy azon telephely szerinti ország joga, ahol a munkavállalót alkalmazták [helyesen: alkalmazásba vették];

hacsak a körülmények összessége arra nem utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll, amely esetben a szerződésre e másik ország joga az irányadó.”

Az 593/2008/EK rendelet

- 5 A Római Egyezményt a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I. rendelet) (HL L 177., 6. o.; helyesbítés: HL L 309., 2009.11.24., 87. o., a továbbiakban: Róma I. rendelet) váltotta fel. Ezt a rendeletet a 2009. december 17-től kötött szerződésekre kell alkalmazni.

- 6 A Róma I. rendelet „Egyéni munkaszerződések” című 8. cikkének (4) bekezdése kimondja:

„Ha a körülmények összessége arra utal, hogy a munkaszerződés egy, a (2) vagy (3) bekezdés szerinti országtól eltérő országgal szorosabb kapcsolatban áll, e másik ország joga alkalmazandó.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 7 M. J. Boedeker a Schlecker alkalmazásában állt, amely utóbbi egy olyan német vállalkozás, amely számos fiókteleppel rendelkezik különböző tagállamokban és a drogériai termékek területén fejt ki tevékenységét. M. J. Boedeker – a Németországban történő 1979. december 1-jétől 1994. január 1-jéig tartó munkavállalását követően – olyan új munkaszerződést kötött, amelynek értelmében a Schlecker hollandiai ügyvezetőjeként vették alkalmazásba. Ebben a minőségében e tagállamban végezte a Schlecker irányítását körülbelül 300 fióktelep és mintegy 1250 munkavállaló felett.
- 8 A Schlecker 2006. június 19-i levelében többek között arról tájékoztatta M. J. Boedekert, hogy a hollandiai ügyvezetőként betöltött munkaköre 2006. június 30-tól megszűnik, és felhívta őt, hogy – változatlan szerződési feltételek mellett – 2006. július 1-jétől kezdve területi „könyvvizsgálati” vezetőként („Bereichsleiterin Revision”) dolgozzon a németországi Dortmundban.
- 9 M. J. Boedeker panaszt nyújtott be a munkáltatónak a munkavégzés helyének módosítására irányuló egyoldalú határozatával szemben, 2006. július 3-án azonban megjelent Dortmundban új munkakörének felvételére. Ezt követően 2006. július 5-én betegszabadságra távozott. 2006. augusztus 16-tól a német egészségbiztosítási pénztár által nyújtott ellátásokat vette igénybe.
- 10 Ilyen körülmények között M. J. Boedeker különböző bírósági eljárásokat indított Hollandiában. Ezen eljárások egyikének keretében többek között a Kantonrechter te Tielhez (tieli járási bíróság) fordult, egyrészt, hogy az állapítsa meg munkaviszonyára a holland jog alkalmazását, másrészt, hogy szüntesse meg a második munkaszerződést, valamint ítéljen meg számára végkielégítést. Az ügy érdemére vonatkozó ideiglenes határozattal – amelyet a fellebbezési eljárás során utólag helybenhagytak – a Kantonrechter te Tiel 2007. december 15-i hatállyal megszüntette a munkaszerződést és M. J. Boedeker javára bruttó 557 651,52 euró összegű végkielégítést ítelt meg. Mindazonáltal e határozat csak azzal a feltétellel jogerős, ha a munkaszerződésre a holland jog alkalmazhatósága elismerésre kerül. E tekintetben a Kantonrechter te Tiel – egy másik határozattal – elismerte a holland jog alkalmazhatóságát.
- 11 A Schlecker fellebbezése alapján a Gerechtshof te Arnhem (arnhemi fellebbviteli bíróság) a szerződésre irányadó jog meghatározását illetően helybenhagyta ezen ítéletet, és azt állapította meg, hogy a német jogot nem lehetett hallgatólagosan választani. Különösen úgy értékelte, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében a munkaszerződést a holland jog szabályozta, tehát azon ország joga, ahol a munkavállaló a tevékenységeit rendszerint végezte. Ennek megfelelően e bíróság azon az állásponton volt, hogy a Schlecker által hivatkozott, a különösen a különböző nyugdíjbiztosítási, egészségbiztosítási és rokkantsági biztosítási rendszerekben történő taggá válásra vonatkozó különféle körülményekből nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a munkaszerződés Németországgal szorosabb kapcsolatban állna, ezért a német jog nem alkalmazható.
- 12 A Schlecker felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Hoge Raad der Nederlanden előtt a Gerechtshof te Arnhemnek az irányadó jog meghatározására irányuló ezen határozatával szemben.
- 13 E tekintetben M. J. Boedeker a felek között aláírt megállapodásra a holland jog alkalmazását, valamint azt kérte, hogy kötelezzék a Schleckert „hollandiai üzletvezetői” minőségébe történő visszahelyezésére. Ellenben a Schlecker arra hivatkozik, hogy a német jog alkalmazandó, mivel a körülmények összessége igazolja a Németországgal való szorosabb kapcsolatot.

- 14 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a Hoge Raad der Nederlanden megjegyzi, hogy a jelen esetben a holland jog a német joggal összehasonlítva nagyobb védelmet nyújt a munkavállalónak a munkavégzés helyének a munkáltató általi megváltoztatásával szemben. E bíróságnak így kétségei vannak a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdése utolsó részének értelmezését tekintve, amely lehetővé teszi az ugyanezen egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontjában kifejezetten előírt kapcsolóelvek által egyébként kijelölt jog alkalmazásának mellőzését abban az esetben, ha a körülmények összességéből az következik, hogy a munkaszerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.
- 15 Ilyen körülmények között a Hoge Raad der Nederlanden úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló [Római] Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését, hogy abban az esetben, ha a munkavállaló valamely munkaszerződés tárgyát képező munkát nemcsak rendszerint, hanem huzamosan és megszakítás nélkül egy és ugyanazon országban végzi, kivétel nélkül ezen ország joga az irányadó, akkor is, ha minden egyéb körülmény arra utal, hogy a munkaszerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll?
- 2) Az első kérdésre adandó igenlő válaszhoz szükség van-e arra, hogy a munkáltatónak és a munkavállalónak a munkaszerződés megkötésekor vagy legalább a munka megkezdésekor arra irányuljon a szándéka, vagy legalábbis tisztában legyenek azzal, hogy a munkavégzésre huzamosan és megszakítás nélkül egy és ugyanazon országban kerül sor?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 16 Előzetesen pontosítani kell, hogy a 2004. augusztus 1-jén hatályba lépett, az 1980. évi egyezménynek a Bíróság által történő értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyv (HL 1998. C 27., 47. o.; magyar nyelven: HL 2005. C 169., 10. o.) 1. cikke értelmében a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy határozzon a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemről. Másfelől e jegyzőkönyv 2. cikkének a) pontja alapján a Hoge Raad der Nederlanden az előtte folyamatban lévő ügyben felmerült, és a Római Egyezmény rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos kérdésre vonatkozóan jogosult előzetes döntéshozatalt kérni a Bíróságtól.
- 17 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy a nemzeti bíróság e rendelkezés utolsó része alapján – még abban az esetben is, amikor valamely munkavállaló a munkaszerződés tárgyát képező munkát rendszerint, huzamosan és megszakítás nélkül egy és ugyanazon országban végzi – mellőzheti a szokásos munkavégzési hely szerinti ország jogát, amennyiben a körülmények összességéből az tűnik ki, hogy az említett szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.
- 18 Ennek megfelelően a Bíróságnak a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett szokásos munkavégzési hely szerinti ország kapcsolóelvét kell értelmeznie az ezen (2) bekezdés utolsó része által nyújtott lehetőség tekintetében, amely utóbbi a munkaszerződésre irányadó jogként az e szerződéssel szorosabb kapcsolatban álló ország jogát jelöli meg.
- 19 E tekintetben M. J. Boedeker, az osztrák kormány és az Európai Bizottság úgy véli, hogy a valamely konkrét ügyben határozó bíróságnak – az irányadó jog meghatározása érdekében – az adott ügy különböző tényeinek és körülményeinek összességét kell értékelnie, ezen értékelés keretében pedig meghatározó lehet az az időszak, amely alatt a munkavállaló a munkáját rendszerint és hatékonyan ellátta. Ezáltal, amennyiben megállapításra kerül, hogy a munkát lényegében huzamosan egyetlen helyen látták el, e megállapítás az irányadó jog meghatározásához döntő körülmény lehet.

- 20 Közelebbről M. J. Boedeker – a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján – az alapügyben a nagyobb védelmet nyújtó holland jog alkalmazását kéri a munkáltató által a munkavégzés helyének egyoldalú módosításával szemben. E tekintetben különösen arra hivatkozik, hogy e (2) bekezdés utolsó részében előírt eltérést szigorúan kell értelmezni, figyelembe véve a munkavállaló védelmének elvét – amelyen e rendelkezés alapul –, gyakorlatilag a legkedvezőbb jog alkalmazásának biztosítása érdekében.
- 21 Ezzel szemben a holland kormány arra hivatkozik, hogy abban az esetben, ha a szerződés a munkavégzés helye szerinti országon kívüli másik országgal mutat szorosabb kapcsolatot, a legszorosabb kapcsolatot jelentő ország jogát – az alapeljáráásban a német jogot – kell alkalmazni. A Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában előírt kapcsolóelv alkalmazásának az ilyen szerződésre történő elfogadása ugyanis – még amennyiben a körülmények összessége egy másik jogrendszerrel jelöl is ki – kiüresítené az említett 6. cikk (2) bekezdésének utolsó részében előírt eltérést. E kormány ennek megfelelően arra hivatkozik, hogy az eltérési záradék alkalmazása esetén figyelembe kell venni az adott ügy valamennyi jogi és ténybeli körülményét, különös hangsúlyt fektetve az irányadó társadalombiztosítási jogra.
- 22 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a Római Egyezmény 6. cikke az egyéni munkaszerződésre vonatkozó olyan különös kollíziós szabályokat állapít meg, amelyek eltérnek az ezen egyezmény 3. és 4. cikkében szereplő azon általános szabályoktól, amelyek az irányadó jog megválasztásának szabadságára, valamint az irányadó jognak jogválasztás hiányában történő meghatározásával kapcsolatos szempontokra vonatkoznak (lásd ebben az értelemben a C-29/10. sz. Koelzsch-ügyben 2011. március 15-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-1595. o.] 34. pontját, valamint a C-384/10. sz. Voogsgeerd-ügyben 2011. december 15-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-13275. o.] 24. pontját).
- 23 Kétségtelen, hogy az említett egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a munkaszerződésre irányadó jog felek által történő megválasztása nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfossszák az azon jog kötelező rendelkezései által biztosított garanciáktól, amely ilyen jogválasztás hiányában a szerződésre alkalmazandó lenne.
- 24 Ugyanakkor a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdése rögzíti azokat a meghatározott kapcsolóelveket, amelyek lehetővé teszik a felek jogválasztása hiányában a *lex contractus* meghatározását (a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 25. pontja).
- 25 E kapcsolóelvek közül az első az azon ország szerinti kapcsolóelv, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”, amint azt a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja kimondja, illetve másodlagosan, ilyen hely hiányában, azon „telephely, amely a munkavállalót alkalmazásba vette”, ahogy azt ezen egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének b) pontja előírja (a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 26. pontja).
- 26 Továbbá, az említett (2) bekezdés utolsó része szerint e két kapcsolóelv nem alkalmazható, amennyiben a körülmények összessége arra utal, hogy a munkaszerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll, amely esetben a szerződésre e másik ország joga az irányadó (a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 27. pontja).
- 27 Az alapügyben – amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik – a szerződő felek valamely meghatározott jog alkalmazására nem kötöttek ki kifejezett jogválasztást. Ezen túlmenően az alapügybeli felek nem vitatják, hogy M. J. Boedeker – a Schleckerrel 1994. november 30-án megkötött második munkaszerződésének teljesítéséeként – Hollandiában több mint tizenegy évig huzamosan és megszakítás nélkül gyakorolta tevékenységeit.

- 28 Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy valamennyi egyéb, a szerződéshez fűződő kapcsoló körülmény Németországgal jelöl szorosabb kapcsolatot. Ennek következtében azt kívánja megtudni, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdése a) pontjának rendelkezéseit az említett 6. cikk (2) bekezdésének utolsó részéhez képest szélesebben kell-e értelmeznie.
- 29 Amint ugyanis az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a német jog alkalmazható lenne, mivel a körülmények összessége szorosabb kapcsolatot jelöl Németországgal, tehát az a tény, hogy a munkáltató német jogi személy, a díjazást (az euró bevezetése előtt) német márkában fizették, hogy a nyugdíjbiztosítást német biztosítónál kötötték, hogy M.J. Boedeker a lakóhelyét fenntartotta Németországban, ahol a társadalombiztosítási járulékokat fizette, hogy a munkaszerződés a német jog kötelező erejű rendelkezéseire utalt, és hogy a munkáltató M. J. Boedekernek fizette a Németországból Hollandiába való utazás költségeit.
- 30 A jelen esetben tehát azt kell megállapítani, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában előírt kapcsolóelvtől csak akkor lehet-e eltérni, ha nincs tényleges kapcsolódás, vagy akkor is, ha a bíróság megállapítja, hogy a munkaszerződés valamely más országgal szorosabb kapcsolatban áll.
- 31 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság – a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontja közötti kapcsolatot elemezve – megállapította, hogy ezen egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában kimondott azon ország szerinti kapcsolóelvet, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”, tágan kell értelmezni, míg ugyanezen cikk (2) bekezdésének b) pontjában előírt azon „telephely” szerinti kapcsolóelvet, „amely a munkavállalót alkalmazásba vette”, csak akkor lehet alkalmazni, ha az eljáró bíróság nem tudja megállapítani a rendszerinti munkavégzés helye szerinti országot (lásd a fent hivatkozott Koelzsch-ügyben hozott ítélet 43. pontját és a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 35. pontját).
- 32 Ennek megfelelően az irányadó jog meghatározása céljából elsődlegesen azon kapcsolóelvet kell figyelembe venni, amely a szóban forgó munkaviszonyt ahhoz a helyhez kapcsolja, ahol a munkavállaló a munkáját rendszerint végzi, és ezen elv alkalmazása kizárja a munkavállalót alkalmazásba vevő telephely szerinti, másodlagos kapcsolóelv figyelembevételét (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Koelzsch-ügyben hozott ítélet 43. pontját, valamint a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 32., 35. és 39. pontját).
- 33 Valamely más értelmezés ugyanis ellentétes lenne a Római Egyezmény 6. cikke által elérni kívánt céllal, tehát azzal, hogy megfelelő védelmet biztosítson a munkavállalónak. Amint a szerződéses kötelekre alkalmazandó jogról szóló egyezményre vonatkozó, Giuliano és Lagarde által írt jelentésből (HL 1980. C 282., 1. o.) kitűnik, e cikk célja, hogy megfelelőbb szabályozást alkosson olyan területeken, ahol a szerződő felek egyikének érdeke nem ugyanolyan szinten helyezkedik el, mint a másiké, és [ezáltal] megfelelőbb védelmet biztosítson annak a félnek, akit a szerződéses jogviszonyban gazdasági-társadalmi szempontból a gyengébb félnek kell tekinteni (lásd a fent hivatkozott Koelzsch-ügyben hozott ítélet 40. és 42. pontját, valamint a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 35. pontját).
- 34 Mivel a Római Egyezmény 6. cikkének célja az, hogy megfelelő védelmet biztosítson a munkavállalónak, e rendelkezésnek biztosítania kell, hogy a munkaszerződésre azon ország joga kerüljön alkalmazásra, amellyel e szerződés a legszorosabban kapcsolódik. Márpedig – ahogy azt a főtanácsnok indítványának 36. pontjában megállapította – ezen értelmezésnek nem kell szükségszerűen a munkavállaló számára minden esetben a legkedvezőbb jog alkalmazásához vezetnie.

- 35 Ahogyan az a Római Egyezmény 6. cikkének szövegéből és céljából következik, a bíróságnak először el kell végeznie az irányadó jog meghatározását az ezen cikk (2) bekezdésének a), illetve b) pontjában szereplő meghatározott kapcsolóelvek alapján, amelyek megfelelnek a jog előreláthatósága általános követelményének, és így a jogbiztonság követelményének a szerződéses viszonyokban (lásd analógia útján a C-133/08. sz. ICF-ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-9687. o.] 62. pontját).
- 36 Mindazonáltal – amint azt a főtanácsnok indítványának 51. pontjában megállapította – ha a körülmények összességéből az következik, hogy a munkaszerződés valamely más országgal szorosabb kapcsolatban áll, a nemzeti bíróság feladata a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontjában meghatározott kapcsolóelvektől eltérni és e másik ország jogát alkalmazni.
- 37 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából ugyanis kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a munkaviszony más körülményeit is figyelembe veheti akkor, ha úgy tűnik, hogy a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdésében előírt két kapcsolóelv közül az egyikre vagy a másokra vonatkozó körülmény alapján arra lehet következtetni, hogy a szerződés az ezen egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a), illetve b) pontjában szereplő kapcsolóelvek alkalmazásából következő államtól eltérő állammal mutat szorosabb kapcsolatot (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Voogsgeerd-ügyben hozott ítélet 51. pontját).
- 38 Ez az értelmezés összeegyeztethető a munkaszerződésekre vonatkozó kollíziós szabályokkal kapcsolatos, a Róma I. rendelettel bevezetett új rendelkezés szövegével is, amely azonban időbeli hatálya folytán nem alkalmazható az alapügyben. E rendelet 8. cikkének (4) bekezdése szerint ugyanis, ha a körülmények összességéből az következik, hogy a szerződés az e cikk (2) vagy (3) bekezdésében meghatározott országtól eltérő országgal áll szorosabb kapcsolatban, e másik ország joga lesz alkalmazandó (lásd analógia útján a fent hivatkozott Koelzsch-ügyben hozott ítélet 46. pontját).
- 39 A fentiekből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata a szerződésre irányadó jog meghatározása a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének első részében meghatározott kapcsolóelvekre – különösen pedig az e (2) bekezdés a) pontjában meghatározott szokásos munkavégzési helyre vonatkozó elvre – történő utalással. Mindazonáltal ugyanezen bekezdés utolsó része értelmében, amennyiben valamely szerződés a szokásos munkavégzés helye szerinti államtól eltérő állammal áll szorosabb kapcsolatban, mellőzni kell a munkavégzés helye szerinti állam jogát, és e másik állam jogát kell alkalmazni.
- 40 Ezért a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelemmel kell lennie a munkaviszonyt jellemző körülmények összességére, valamint értékelnie kell azt a körülményt vagy körülményeket, amely, illetve amelyek véleménye szerint a legjelentősebbek. Ahogy azt a Bizottság kifejtette, és a főtanácsnok az indítványa 66. pontjában megjegyezte, a konkrét esetben eljáró bíróság nem juthat ugyanakkor automatikusan arra a következtetésre, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában megjelölt szabályt mellőzni kell önmagában amiatt, hogy az egyéb – a tényleges munkavégzés helyén kívüli – releváns körülmények számuknál fogva valamely másik országot jelölnek ki.
- 41 A jelentős kapcsolóelemek közül ellenben figyelemmel kell lenni különösen arra az országra, ahol a munkavállaló a tevékenységéből származó jövedelmek utáni adó- és járulékfizetési kötelezettségét teljesíti, valamint arra az országra, ahol a munkavállaló a szociális biztonsági, valamint a különböző nyugdíjbiztosítási, egészségbiztosítási és rokkantsági biztosítási rendszereknek a tagja. Másfelől a nemzeti bíróságnak szintén figyelembe kell vennie az ügy körülményeinek összességét, különösen a munkabér és az egyéb foglalkoztatási feltételek meghatározásához kapcsolódó paramétereket.
- 42 A fentiekből következően a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság e rendelkezés utolsó része alapján – még abban az esetben is, amikor valamely munkavállaló a munkaszerződés tárgyát képező munkát rendszerint, huzamosan és megszakítás nélkül

egy és ugyanazon országban végzi – mellőzheti a szokásos munkavégzési hely szerinti ország jogát, amennyiben a körülmények összességéből az tűnik ki, hogy az említett szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.

- 43 E körülmények között a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést nem szükséges megválaszolni.
- 44 A fenti megfontolások összességének fényében az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság e rendelkezés utolsó része alapján – még abban az esetben is, amikor valamely munkavállaló a munkaszerződés tárgyát képező munkát rendszerint, huzamosan és megszakítás nélkül egy és ugyanazon országban végzi – mellőzheti a szokásos munkavégzési hely szerinti ország jogát, amennyiben a körülmények összességéből az tűnik ki, hogy az említett szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.

A költségekről

- 45 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság e rendelkezés utolsó része alapján – még abban az esetben is, amikor valamely munkavállaló a munkaszerződés tárgyát képező munkát rendszerint, huzamosan és megszakítás nélkül egy és ugyanazon országban végzi – mellőzheti a szokásos munkavégzési hely szerinti ország jogát, amennyiben a körülmények összességéből az tűnik ki, hogy az említett szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.

Aláírások